

۲۰۴/۳

اخلاق مدیریت





اخلاق مدیریت

کد: ۱۰۴/۷

تهیه کننده: پژوهشکده تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه

نویسنده: علی اصغر الهامی نیا

ناشر: انتشارات کوثر غدیر

حروفچینی و صفحه آرایی: پژوهشکده تحقیقات اسلامی

چاپ: امیران

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: بهار ۱۳۸۲

شمارگان: ۸۰۰۰

شاک: X - ۱۲ - ۸۰۲۴ - ۹۶۴

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
مقدمه.....	۱۵

فصل اول: کلیات اخلاق مدیریت

تبیین واژه‌ها.....	۱۷
رابطه اخلاق و مدیریت.....	۱۸
ضرورت اخلاق برای مدیران.....	۲۰
صلاحیت‌های اخلاقی مدیران.....	۲۰
برکات اخلاق در مدیریت.....	۲۱

فصل دوم: اصول اخلاق مدیریت

۱- قدرت روحی.....	۲۵
شرح صدر.....	۲۶
فرزش شرح صدر.....	۲۷
شرح صدر، ضرورت مدیریت.....	۲۷

۲۹ راه‌های دستیابی به قدرت روحی
۳۱ نشانه‌های دریادلی
۳۳ ۲- ساده‌زیستی
۳۵ ساده‌زیستی در زندگی شخصی و خانوادگی
۳۷ ساده‌زیستی در زندگی اجتماعی
۳۹ ره‌آورد ساده‌زیستی
۴۰ ۳- وجدان‌کاری
۴۱ ضرورت اطاعت از وجدان
۴۳ جلوه‌های حضور
۴۶ عوامل بی‌وجدانی
۴۸ ۴- انضباط اداری
۴۹ انواع انضباط
۵۰ انضباط در نیروهای مسلح
۵۱ ایمان و انضباط
۵۳ ۵- انتقادپذیری
۵۴ جایگاه بحث
۵۵ دست‌آوردها
۵۷ بیماری انتقادناپذیری
۵۸ ۶- اعتماد به نفس
۵۹ ارتباط توکل و اعتماد به نفس
۶۰ زمینه‌ها
۶۳ ۷- دلیری
۶۴ شجاعت و مدیریت
۶۵ اسوه‌ها

۶۸	همراهان شجاعت
۶۹	۸- وقار و متانت
۶۹	اصالت متانت
۷۰	سرچشمه وقار
۷۱	میوه‌های شیرین
۷۳	سفارش معصومین <small>علیهم‌السلام</small>
۷۴	۹- تغافل
۷۵	نقش‌سازنده تغافل
۷۶	آثار و برکات
۷۸	محدوده تغافل

فصل سوم: رفتار با فرادستان

۸۱	۱- اطاعت و فرمان‌بری
۸۳	سیره معصومین
۸۴	۲- خیرخواهی
۸۵	ضرورت خیرخواهی
۸۶	جلوه‌های خیرخواهی
۸۷	۳- پرهیز از چاپلوسی
۸۸	انگیزه‌های چاپلوسی
۹۰	پیامدها
۹۱	پیشگیری و درمان

فصل چهارم: رفتار با فرودستان

۹۳	۱- روابط صمیمانه انسانی
----	-------------------------

۹۴ رهنمودهای اسلام
۹۵ اسوه‌ها
۹۶ ۲- برخورد عادلانه
۹۷ ملاک برخورد
۹۸ سیره رسول خدا
۹۹ ۳- خوش بینی
۱۰۱ کاربرد خوش بینی در مدیریت
۱۰۲ فرجام بدبینی
۱۰۳ ۴- گشاده رویی
۱۰۳ ضرورت گشاده رویی
۱۰۴ آثار سودمند
۱۰۶ ۵- قاطعیت در عین نرمی
۱۰۶ سنجش و واکنش
۱۰۷ سیره علوی
۱۰۹ ۶- قدرشناسی و ارج‌گزاری
۱۱۰ قدردانی در حیطه مدیریت
۱۱۲ ۷- عیب پوشی
۱۱۳ نکوهش عیب جویی
۱۱۵ ۸- همدردی
۱۱۵ دیدگاه اسلام
۱۱۶ همدردی در مدیریت

فصل پنجم: آفات اخلاق سازمانی

۱۱۹ ۱- خودمحوری
-----	-------------------

فهرست مطالب / ۷

۱۲۰ راه رهایی
۱۲۱ ۲- دورویی
۱۲۲ وظیفه مدیر
۱۲۳ ۳- تنگ نظری
۱۲۴ ریشه و فرجام تنگ نظری
۱۲۵ ۴- تبعیض
۱۲۶ نمونه های عدالت
۱۲۷ ۵- انتقام جویی
۱۲۸ مرز عفو و انتقام
۱۲۹ ۶- بدزبانی
۱۳۳ فهرست منابع

پیشگفتار

انقلاب اسلامی ایران، بزرگ‌ترین و عمیق‌ترین انقلاب ارزشی و فکری عصر حاضر است. بنیانگذار این نهضت مقدس، حضرت امام خمینی رحمه الله علیه، با پیروی از مکتب حضرت سید الشهداء علیه السلام، دست ستم و سلطه قدرت‌های استکباری را از کشور امام زمان (عج) کوتاه کرد و به احیای سیره رسول الله صلی الله علیه و آله، و اصلاح امور امت و تحکیم پایه‌های حکومت اسلامی پرداخت و نهادهای پرثمری را یکی پس از دیگری در جامعه اسلامی ایران بنیان نهاد.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از خجسته نهادهایی است که همزمان با شکل‌گیری نظام مقدس اسلامی، به دستور آن پیر عارف و دوراندیش تأسیس گردید و رسالت عظیم پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن و دفاع از حریم ولایت مطلقه فقیه را بر عهده گرفت.

تحقق این مأموریت خطیر، در گرو برخورداری این نهاد مقدس از «بینش اسلامی» و «آگاهی سیاسی» می‌باشد که امر «آموزش» یکی از راههای تأمین‌کننده آن است. از این رو، ارتقا و تقویت بینش اعتقادی و بصیرت سیاسی پاسداران نیازی اجتناب‌ناپذیر است.

ولی امر مسلمانان جهان، حضرت آیه الله العظمی خامنه‌ای «مدظله العالی» خطاب

به نمایندۀ خود در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی چنین می‌فرماید:

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یک نیروی انقلابی است که بر پایهٔ دین و تقوا و درک و عمل انقلابی به وجود آمده و وظیفهٔ اساسی نمایندۀ این جانب در آن عبارت از: نظارت مستمر بر حفظ و استحکام این پایهٔ اساسی و برخورد با تخلفات و پیشگیری از آنهاست.^(۱)

اهمیت و نقش زیربنایی آموزش‌های عقیدتی - سیاسی در حفظ و استحکام پایه‌های اعتقادی و بصیرت‌های سیاسی موجب شد که این مهم در چارچوب «نظام آموزشی» جامع و فراگیری تحقق یابد که در برگیرندهٔ سطوح مختلف علمی و تخصصی پاسداران، بسیجیان و سربازان باشد. با تشکیل نیروهای پنجگانهٔ سپاه و تصویب قانون استخدامی و نیز لحاظ عنصر عقیدتی - سیاسی در کلیهٔ درجات، ادارهٔ آموزش‌های عقیدتی سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، «نظام آموزش» را هماهنگ با نظام آموزشی و خدمتی کارکنان سپاه تدوین و با اهداف زیر برای اجرای آن برنامه‌ریزی کرده است:

۱- تربیت نیروی مؤمن و متعهد به ارزش‌های اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله.

۲- توسعه و تعمیق دانش و بینش عقیدتی سیاسی پاسداران.

۳- ایجاد توانایی و انگیزهٔ فکری و معنوی در انجام وظایف و مأموریت‌های محوّل.

در نظام آموزشی عقیدتی سیاسی، مباحث بر اساس تحصیلات کارکنان، در دو سطح کلی یک و دو ارائه می‌گردد. برای سطح یک، آموزش عمومی و سه مرحله آموزش ضمن خدمت شامل شش دورهٔ تداوم آموزش و سه دورهٔ آموزش تخصصی (تخصصی اولیه، تخصصی تکمیلی و سرپرستی) در نظر گرفته شده است.

سطح دو نیز شامل دوره‌های کاردانی، کارشناسی، مقدماتی رسته‌ای، عالی رسته‌ای، دافوس، عالی جنگ و چهار مرحله آموزش ضمن خدمت شامل شش دوره تداوم آموزش می‌شود.

برای هر یک از دوره‌ها شمارهٔ شناسهٔ (کد) مخصوصی در نظر گرفته شده است که

۱- بخشی از حکم مقام معظم رهبری به نماینده ولی فقیه در سپاه (مورخه ۱۳۶۹/۴/۶).

مشخص‌کننده سطح، مرحله و دوره است؛ برای مثال شماره شناسه «۱۳۲» رقم سمت چپ نشانگر سطح یک، رقم وسط بیانگر مرحله سوم و رقم سمت راست گویای دوره دوم است.

از آنجا که دوره‌های عمومی، تخصصی و سرپرستی، عمومی افسری، کاردانی، کارشناسی، مقدماتی و عالی رسته‌ای، دافوس و عالی جنگ مرحله ندارند، رقم وسط با صفر مشخص شده است؛ به عنوان مثال شماره شناسه «۱۰۲» نشانگر سطح یک و دوره دوم از دوره‌های آموزش طولی است.

نظام آموزشی در برگیرنده هفت موضوع به شرح ذیل است:

- ۱- اصول عقاید ۵- تاریخ اسلام
- ۲- اخلاق اسلامی ۶- دانش سیاسی - اجتماعی
- ۳- احکام ۷- نظام دفاعی
- ۴- معارف قرآن

با توجه به تنوع موضوعات، شماره هر موضوع نیز در پی شماره هر دوره، پس از علامت ممیز (/) می‌آید. برای مثال، عدد ۵ در شماره شناسه «۱۳۲/۵» بیانگر آن است که موضوع دوره یاد شده «تاریخ اسلام» است.

مسئولیت تهیه و تدوین متون آموزشی مورد نیاز نمایندگی ولی فقیه در سپاه بر عهده پژوهشکده تحقیقات اسلامی است. متون مورد نظر با توجه به سطح معلومات و تخصص نیروهای آموزشی و نوع و حوزه مأموریت آنان، در گروه‌های تحقیقاتی پژوهشکده، تدوین و پس از طی مراحل اعتبار بخشی محتوایی و شکلی زیر نظر کارشناسان و صاحب نظران موضوع در سطح حوزه و دانشگاه، به تأیید نماینده ولی فقیه در سپاه و یا نماینده ایشان می‌رسد.

کتاب حاضر با شماره (کد) ۲۰۴/۲ و شامل ۵ فصل از نظام آموزش‌های عقیدتی سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است.

پیشنهادهای و تجربیات مربیان ارجمند و برادران عزیز متربّی، راهگشا و مشوّق ما در رفع کاستی‌های متون آموزشی خواهد بود. از خداوند متعال می‌خواهیم که روز به روز بر بینش و آگاهیهای اسلامی ما بیفزاید و آنها را عمیق‌تر سازد.

اداره آموزش‌های عقیدتی سیاسی

نماینده‌گی ولی فقیه در سپاه

مقدمه

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لحظه‌های آتش و خون و در ساعات اولیه آزادی و پیروزی، جوانه زد و در فضای معطر جمهوری اسلامی چشم گشود. بارزترین ویژگی این نهاد مقدس و انقلابی، «اسلامی» بودن آن است و چون پیکره دین اسلام، را سه بخش عقاید، اعمال صالح و اخلاق نیکو تشکیل می‌دهد، پاسداران در طول عمر پربرکت خود همواره با «عقاید» صحیحی که از زلال وحی دریافت کرده‌اند، «عمل صالح» را هدف و همت خویش قرار داده و صحنه‌های خون و خطر را با «اخلاق» نیکو و نفس تربیت شده پشت سر نهاده‌اند. آنان حلاوت و کارایی این ارزش‌های الهی را با جان خویش احساس کرده و به نیکی دریافته‌اند که پیروزی و سرافرازی جز در سایه ایمان به دست نمی‌آید؛

«وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ»^۱

سست نشوید و غمگین نگردید چرا که شما - اگر ایمان داشته باشید - برترید.

فزونی و تبلور ایمان، باید در سه بخش عقیده، عمل و اخلاق در لحظه لحظه زندگی مؤمن، تداوم یابد و آفت رکود و غفلت به آن‌ها آسیب نرساند.

کتابی که پیش روی شماست، امیدوار است سهم کوچکی در تقویت اخلاق اسلامی در حیطه مدیریت داشته باشد.

خمیر مایه اصلی بحث‌ها، آیات و روایات اسلامی است که بدون تکلف و پرداختن به مباحث پیچیده اخلاق نظری، به اخلاق عملی پرداخته است. هدف اخلاق عملی نیز تزکیه و تهذیب نفوس و رساندن مؤمنان به مقام قرب الهی است. حضرت امام خمینی علیه السلام در این باره می‌نویسد:

... مقصود مهم از صدور این احادیث شریفه و مقصد آسنی از بسط علوم الهیه افهام نکات علمیه و فلسفیه و جهات تاریخیه و ادبیه نیست و نبوده. بلکه غایت القصوای آن، سبکبار نمودن نفوس از عالم مظلم طبیعت و توجه دادن ارواح است به عالم غیب و منقطع نمودن طایر روح است از شاخسار درخت دنیا، که اصل شجره خبیثه است، و پرواز دادن آن است به سوی فضای عالم قدس و محفل انس، که روح شجره طیبه است. و این حاصل نیاید مگر از تصفیه عقول و تزکیه نفوس و اصلاح احوال و تخلیص اعمال.^۱

همچنین در طول مباحث، خوشه‌چین آثار بزرگان علم اخلاق اسلامی بوده‌ایم. بدیهی است پیشنهادهای ارباب معرفت درباره نوع مباحث و نیز نحوه ارائه آن‌ها، بر کیفیت محتوا و متن و در نتیجه میزان تأثیرگذاری آن خواهد افزود.

معاونت متون آموزشی و کمک آموزشی

گروه علوم سیاسی

فهرست منابع

قرآن مجید

- نهج البلاغه، فیض الاسلام، انتشارات فیض الاسلام.
- آیین نامه انضباطی نیروهای مسلح، معاونت آموزش نیروی زمینی سپاه.
- اخلاق حسنه، ملا محسن فیض، ترجمه محمد باقر ساعدی، پیام آزادی.
- بحار الانوار، علامه مجلسی، المکتبه الاسلامیه.
- پرواز در پرواز، مسعود انصاری راد، کنگره شهیدان تهران، ۱۳۷۶.
- تحف العقول، حرّانی، بیروت.
- تفسیر نمونه، جمعی از نویسندگان، اسلامیه.
- تفسیر نورالثقلین، حویزی، علمیه قم.
- جامع السعادات، محمد مهدی نراقی، اعلمی، بیروت.
- چهل حدیث، امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام، ۱۳۷۱.
- الدّر المثور، سیوطی، دارالمعرفه، بیروت.
- روزنامه جمهوری اسلامی.
- روزنامه کیهان.
- روش های مقداری در مدیریت بازرگانی، کتاب درسی سال چهارم دبیرستان، کد ۸۰۵.
- سازمان و مدیریت آموزش و پرورش، مصطفی عسکریان، چاپ دوم، امیر کبیر.
- سردار خبیر، مهدی فراهانی، کنگره بزرگداشت سرداران سپاه، چاپ اول، ۱۳۷۶.
- سیری در سیره نبوی، شهید مطهری، دفتر انتشارات اسلامی.
- سیری در نهج البلاغه، شهید مطهری، چاپ دوم، ۱۳۵۴.
- سیمای فرزندگان، رضا مختاری، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶.
- شرح حدیث جنود عقل و جهل، امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام، چاپ سوم، ۱۳۷۸.
- شرح غرر الحکم و درر الکلم، محمد خوانساری، با مقدمه و تصحیح ارموی، دانشگاه تهران، ۱۳۶۶.

شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحديد، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ۱۳۸۵ هـ. ق.

صحیفه نور، مجموعه رهنمودها، امام خمینی، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱.

ضمیمه رویدادها

فروع کافی، کلینی، دار صعب و دار التعارف، بیروت، ۱۴۰۱ ق.

گفتاری در باب صبر، آیه ۱... خامنه‌ای، انتشارات عزیز.

لسان العرب، ابن منظور، دار صادر، بیروت.

لغت نامه دهخدا، دانشگاه تهران.

مجله حوزه، دفتر تبلیغات اسلامی.

مجمع البیان، طبرسی، ناصر خسرو، ۱۳۶۵.

مدیریت اسلامی، محمد حسن نبوی، دفتر تبلیغات اسلامی.

مدیریت امور کارکنان، بابک کاظمی، مرکز آموزش دولتی، ۱۳۷۰.

مستدرک الوسائل، نوری، آل البیت، ۱۴۰۷ هـ. ق.

مسیح کردستان، به کوشش عباس اسماعیلی، لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب علیه السلام و...، ۱۳۷۶.

مغازی، واقدی، نشر دانش اسلامی، ۱۴۰۵ هـ. ق.

مفردات، راغب اصفهانی، دارالمعرفه، بیروت.

مکارم الاخلاق، طبرسی، اعلمی، بیروت، ۱۳۹۲ هـ. ق.

المنجد، لويس معلوف، اسماعیلیان، ۱۳۶۳.

المیزان، علامه طباطبائی، اعلمی، بیروت، ۱۳۹۱ هـ. ق.

میزان الحکمه، محمدی ری شهری، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول.

نگرشی بر مدیریت اسلامی، سید رضا تقوی، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۸.

نهج الفصاحه، ترجمه پاینده، جاویدان.

نهج السعاده، محمدباقر محمودی، دارالتعارف، بیروت، ۱۳۹۶ هـ. ق.

وجدان، محمدتقی جعفری، انتشارات اسلامی.

وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، دار احیاء التراث العربی، بیروت.

وقعة صفین، نصر بن مزاحم، کتابخانه آیه الله نجفی، قم.

اخلاق مدیریت



نماینده ولی فقیه

دارد آموزش عقیدتی سیاسی